

*Bu makale benzerlik taramasına tabi tutulmuştur.
Araştırma Makalesi/ Research Article*

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI*

Kamil UYGUN** Özlem ÖNSAN***

Öz

Toplumsal cinsiyet algısı, biyolojik farklılıkların temel alındığı ancak kişinin biyolojik oluşumundan ziyade toplumun üretmiş olduğu kadın-erkek anlayışını içeren kalıp yargılar hakkındaki düşüncelerin ifadesidir. Cinsiyet ayrımcılığının önlenmesi ve sorunun çözümlenebilmesi için eğitim ve öğretmenler önemlidir. Bu nedenle, araştırmada bireylerin cinsiyet algısını etkileyen önemli kurumlardan biri olan eğitim kurumu içerisinde, eşitlik kazanımının ve değerinin aktarıcısı olan sosyal bilgiler öğretmenleri ele alınmıştır. Araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algılarını incelemektir. Araştırma, tarama modeliyle tasarlanmış ve nicel yöntemle dayalı olarak veriler betimlenmiştir. Araştırmanın örneklemini Balıkesir ilindeki kamu ve özel ortaokullarda görev yapan 144 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcılar, uygun örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Katılımcılara Altınova ve Duyan'ın (2013) geliştirdiği "Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği" kullanılmıştır. Çalışmadaki "Kişisel Bilgi Formu" araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Veriler yüzde, ortalama, t-testi ve ANOVA ile analiz edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algılarının ortalamasının $\bar{x}=101,06$ olduğu saptanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algılarında cinsiyet, aylık gelir, yetiştiği aile yapısı ve yetiştiği aile yönetim biçiminin etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Toplumsal cinsiyet algısı, sosyal bilgiler öğretmenleri, eşitlik, cinsiyetçilik.

SOCIAL GENDER PERCEPTIONS OF SOCIAL STUDIES TEACHERS

Abstract

The perception of social gender is an expression of thoughts on the communal woman and man stereotypes rather than biological formation. Preventing and resolving gender discrimination education and teachers are significant. Therefore, in the study addressed to social studies teachers who are the transferor of the acquisition and value of equality, which is a part of the educational institution, one of the important institutions that affect the perception of gender of individuals. The study's aim is to analyze social studies teachers' perceptions of social gender. The research was surveyed with the general survey model and the data were described based on the quantitative method. The sample of the study consists of 144 social studies teachers who are working in public and private schools in the province of Balıkesir. Participants were determined with the appropriate sample method. The "Gender Perception Scale" developed by Altınova and Duyan (2013) and the "Personal Information Form" developed by the researchers were used for the participants. The data were analyzed with percentage, average, t-test, and ANOVA. It has been determined that the average of social studies teachers' social gender perceptions is $\bar{x} = 101,06$. According to the results of the study, it was revealed that gender, monthly income, family

*Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yürütülen "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Doç. Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, kamil.uygun@usak.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8971-328X>

***Yüksek Lisans öğrencisi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, ozlem.onsan45@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8429-746X>

structure, and family management style are impressive on the gender perception of social studies teachers.

Keywords: Social gender perception, social studies teachers, equality, sexism.

GİRİŞ

Cinsiyet, kadın ve erkek olma durumudur. Bu kavramlar kişinin biyolojik, fizyolojik ve genetik özelliklerine gönderimde bulunur (Timurturkan, 2016). Yani kadın ve erkek cinsiyetinin ayrı ayrı kromozom farklarına ve bu farklardan kaynaklı fiziksel görünüme atıfta bulunan bir kavram olmuştur. Türk Dil Kurumuna (1998: 411) göre cinsiyet; “bireye üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişi ayırt ettiren öze bir yaratılış, eşey, cinslik, seks” olarak tanımlanmıştır. Delaney (2014) eserinde; erkeğin tohum, kadının toprak olduğu benzetmesini ele almıştır. Kadında bulunan XX kromozomundan fetüse gidecek kromozom X’dir. O halde cinsiyeti, erkekte bulunan XY kromozomundan fetüse giden belirleyecektir. Dolayısıyla erkek tohumdur; kadının toprağında (vücudunda) besleyip büyüteceği cinsiyetin belirleyicisidir. Kadın ve erkek terimi, günlük yaşamda yaygın olarak kullanılan anlamıyla biyolojik açıdan dişi ve er; toplumsal anlamda bireyin rolü açısından kadın veya erkek oluşu ifade eden terimlerdir (Vatandaş, 2011). Kadın-erkek, er-dişi dışında toplumun sunduğu roller sistemi dahilinde anne-baba anlamlarına sahiptir. Babalık vücuda getirmek demektir ve oluşturucu role sahiptir. Annelik ise her ne kadar soyun sürebilmesi için gerekli olduğu kabul edilse de destekleyici roledir (Delaney, 2014).

Fiziksel farklılıklar, vücudun dışarıdan görünümüyle ilgilidir. Kromozom farklılıkları, bir bütün olarak vücudun içsel dengesini kurar. Bu anlayışa göre insanlık, iki farklı varlığa bölünmüş ve insanların üreyip soyunu sürdürme amacına dikkat çekilmiştir (Direk, 2012). Kadın ve erkek, fiziki olarak ve üreme fonksiyonları açısından farklıdır fakat bu farklılık kadın ve erkeğin sahip olabileceği haklarla veya yapabilecekleri eylemlerle ilişkilendirmek mümkün değildir (Demirel, 2010). Butler (2014) bu kavramlara biyolojik cinsiyet ve kültürel olarak kurulmuş cinsiyet yani toplumsal cinsiyet demiştir.

Biyolojik farklılıklar, toplumların tümünde kültürel anlamda değerlendirilip yorumlanmaktadır (Şahin, 2019). Toplumun sahip olduğu örf, adet, gelenek, görenekler çerçevesinde biyolojik farklılıklar toplumdaki topluma yorumsal değişimler gösterirken; aynı kültürel toplum içerisindeki cinsiyetlere aynı veya benzer yorumlar yapılmaktadır. Cinsiyete bağlı farklılık biyolojik yani fizikidir lakin toplumsal cinsiyet, bir kültürün kadına ve erkeğe yüklediği tüm nitelikleri kapsamaktadır (Özdemir Yılmaz, 2019). Bu inşayı gerçekleştiren toplumdur ve toplumun cinsiyetler üzerinde ki yorumları bir kültürel birikimdir. Her toplum, kendisini oluşturan ve şekillendiren kurumlarıyla birlikte kendine özgü düzene sahiptir (Ertan, 2016).

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet zaman zaman birbiri yerine kullanılan iki ayrı kavramdır. Cinsiyet doğuştan, doğal ve biyolojik olan bir kavramı ifade ederken, toplumsal cinsiyet sosyokültürel bir çevrede yapılandırılan, eril ve dişil niteliklere, davranış modellerine, rollere ve sorumluluklara işaret eder (Yağan Güder, 2014). Toplum, iki cinsiyeti biyolojik mana dışında ayrı özellikler ile birbirinden ayırmaya çabalamıştır. Toplumsal cinsiyet, en basit haliyle kadın ve erkeğin sadece biyolojik cins ve sınıflama değil toplumsal cins ve sınıflama ya da yapılar olduğunu açıklayan bir kavramdır (Bhasin, 2003).

Toplumsal cinsiyet, toplumun bireye verdiği rolleri, görevleri, sorumlulukları ve toplumun bireyden beklentilerini ifade eden bir kavramdır (Seçgin ve Kurnaz, 2015). Bu beklentiler kişinin, cinsiyetine göre toplum içerisindeki konumunu belirlemektedir. Kültürel olarak erkeğe, evin ve kadının bakımını sağlama, kadını koruma gücü atfedilmiştir. Kadın ise korunacak nesne ve erkeği hoş etme görevindedir (Kancı, 2015). Dolayısıyla kültürel olarak ikinci planda yer alan kadın siyaset, ekonomi, eğitim ve din gibi toplumsal kurumlarda da erkeğe oranla ikinci planda olmaktadır. Aslında toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin kökleri

tarihsel olarak sınıf sisteminden daha derinde yatmaktadır. Hiçbir sınıfın olmadığı avcı-toplayıcı toplumlarda bile erkekler, kadınlardan önde gelmektedir (Ünal, 2016).

Bireyin dünyaya gelişiyle birlikte içinde bulunduğu ilk kurum ailedir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet rollerinin ilk olarak ortaya çıktığı yer aile kurumudur (Akkoç, 2018). Kişinin toplumsal rol kalıplarının belirlemede ve sosyalleşmesinde anne-baba ve öğretmen gibi unsurlar etkili olmaktadır (Seçgin ve Tural, 2011). Çocuklar, hayatını biçimlendiren yılların önemli bir bölümünü okullarda geçirmektedir. Toplumun ortak değer ile normlarının tüm bireylere okul yoluyla aktarıldığı ve benimsetildiği varsayılır (Demirel, 2010). Genel olarak eğitim-öğretim sisteminde toplumsallaşma bu işi üstlenen kişiler yani öğretmenler ve bu süreçte kullanılan araç, gereçler (ders kitapları) ile sağlanır. Ancak eğitim- öğretim faaliyetlerini sürdüren, belirleyen, doğrudan etkide bulunan, yaptıkları ve söyledikleriyle çocuklar üzerinde kalıcı izler bırakan öğretmenlerdir. O halde kişinin eğitim-öğretim hayatındaki kazanımlarında, toplumsal normların aktarıcısı olan öğretmenlerin cinsiyet kavramına ilişkin algıları önem arz etmektedir (Başaran, 2019).

Sosyal bilgiler dersi, çocukların içinde yaşadığı sosyal hayatla çok fazla ilgilidir. Çocuklar, sosyal bilgiler dersinde içinde bulunduğu sosyal çevresini, geçmişini, bugününü ve yarınını yani geleceğini yakından tanıma fırsatı bulur (Çengelci, 2013). Çünkü zaten bu dersin amacı bireylerin nitelikli sosyalleşmesini sağlamaktır. Dolayısıyla çocuk ve gençlerin, üyesi oldukları toplumun değer yargılarını, çevre-zihin ilişkilerini, devletin resmi ideolojisini öğrenmesi elzemdir (Demirel, 2010). Etkili sosyal bilgiler öğretimi, yetkin bir öğretmen ile sağlanır. Böylelikle birey, insanlığa saygı duymayı, başka insanlara ve farklılıklara karşı olumlu tutuma sahip olmayı, dolayısıyla eşitliği ve cinsiyet ayrımcılığı yapmamayı öğrenir (Seçgin ve Kurnaz, 2015). Eşitlik değeri, sosyal bilgiler programında kazandırılması öngörülen değerlerden biridir (Uygun, 2018). Sosyal bilgiler dersi ile sosyal davranışlarda adil olma, hoşgörü ve nezaket davranışları edinilir (Seçgin ve Kurnaz, 2015).

Kimlik kazanımı, sosyal bilgiler dersinde önemli bir toplumsal edinimdir (Uygun, 2019). Araştırma konumuz olan cinsiyet algısı, toplumsal kimlik muhtevası içerisinde yer almaktadır. Öğrenciler, öğretmenleri rol model alabilmektedir. Çocuklar, çoğunlukla duyduklarını değil, gördüklerini gerçekleştireceklerdir. Bu nedenle, çocukların en fazla zaman geçirdiği eğitim kurumuna yönelmek ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin algılarını incelemek gerekmektedir. Sosyal bir problem olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği/ayrımı ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin algıları merak konusudur.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algılarını incelemektir. Bu temel amaca bağlı olarak, sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algıları ile aşağıdaki değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına yanıt aranmıştır.

- Cinsiyet,
- Kardeş sayısı
- Kardeşlerin cinsiyet dağılımı
- Anne/baba eğitim durumu
- Anne/baba mesleği
- Aylık gelir durumu
- Yetiştikleri yerleşim durumu
- Kitap okuma alışkanlığı
- Ebeveyn yapıları
- Yetiştikleri ailenin büyüklüğü
- Yetiştikleri ailenin yönetim biçimi

YÖNTEM

Bu araştırmada, tarama modellerinden tekil tarama kullanılmıştır. Tarama modelleri, şu andaki veya geçmişteki herhangi bir durumu gerçekleştirdiği şekliyle betimlemeyi hedefleyen araştırma modelleridir. Tekil tarama modeli, değişkenlerin tek tek incelendiği, türlerin ve nicel oluşumların belirlendiği tarama modelidir. Araştırmanın konusu olan birey, nesne veya olay olduğu gibi betimlenir (Karasar, 2011).

Araştırmanın örnekleme

Araştırma örneklemini, Balıkesir ilindeki Karesi, Altıeylül, Edremit, Burhaniye ve Havran ilçelerinde görev yapan 73 erkek ve 71 kadın olmak üzere toplamda 144 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem, uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin değişkenlere göre dağılımı Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değişkenlere göre dağılımı

Değişken	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Erkek	73	50,7
	Kadın	71	49,3
Kardeş Sayısı	1 kardeş	45	31,3
	2 kardeş	45	31,3
	3 kardeş	18	12,5
	4 kardeş	9	6,3
	5 ve daha fazla	20	13,9
	Kardeşi yok	7	4,9
Kardeşlerin Cinsiyet Dağılımı	Hem erkek hem de kadın kardeş	56	38,9
	1 ve 1'den fazla kadın kardeş	44	30,6
	1 ve 1'den fazla erkek kardeş	37	25,7
	Kardeşi yok	7	4,9
Yetiştirme Yeri	Kentsel	103	71,5
	Kırsal	41	28,5
Aylık Gelir	2000 ve daha az	9	6,3
	2000-4000	27	18,8
	4000-6000	90	62,5
	6000 ve üzeri	18	12,5
Yetiştirildiği Ebeveyn Yapısı	Geleneksel	109	75,7
	Modern	35	24,3
Yetiştirildiği Ailenin Büyüklüğü	Çekirdek	117	81,3
	Geniş	24	16,7
	Parçalanmış	3	2,1
Yetiştirildiği Ailenin Yönetim Biçimi	Ataerkil	88	61,1
	Eşitlikçi	47	32,6
	Anaerkil	9	6,3
Kitap Okuma Alışkanlığı	Sıklıkla	82	56,9
	Bazen	61	42,4
	Hiçbir Zaman	1	0,7
Baba Öğrenim Durumu	Okur yazar değil	7	4,9
	İlkokul	65	45,1
	Ortaokul	25	17,4
	Lise	27	18,8
	Üniversite	20	13,9
Anne Öğrenim Durumu	Okur yazar değil	22	15,3
	İlkokul	88	61,1
	Ortaokul	16	11,1
	Lise	10	6,9
	Üniversite	8	5,6
Baba Mesleği	Kamu/hizmet	100	69,4
	Tarım	18	12,5
	Emekli	15	10,4

	Sanayi	11	7,6
Anne Mesleği	Ev hanımı	124	86,1
	Kamu/hizmet	17	11,8
	Tarım	3	2,1

Veri Toplama Araçları ve Analizi

Araştırmacılar tarafından uzman görüşü alınarak geliştirilen “Kişisel Bilgiler Formu” değişkenlere ait bilgileri içermektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algılarının ölçülmesi için Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği (TCAÖ) kullanılmıştır. Ölçek, beşli Likert tipiyle 25 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Yapılan analizler sonucunda Cronbach Alpha katsayısı 0.872 olduğu görülmüştür (Altınova ve Duyan, 2013). Bu çalışmada, tekrarlanan Cronbach Alpha testi sonucunda güvenilirlik katsayısı 0.918 bulunmuştur.

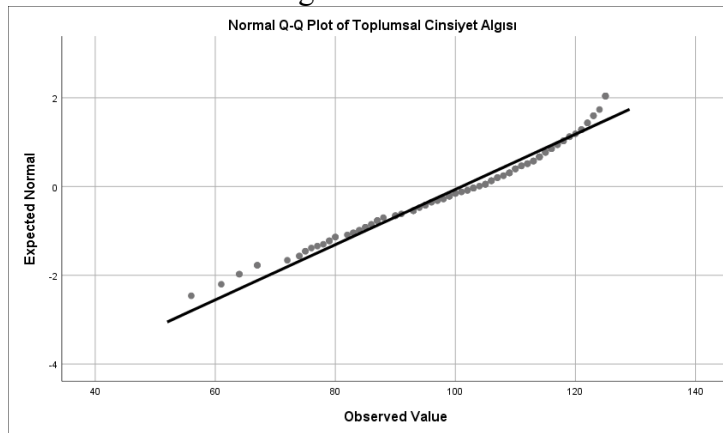
Ölçeğin yapı geçerliğini saptamak amacıyla temel bileşenler analizi uygulanmıştır. 443 (244 kadın, 199 erkek) kişiden toplanılan verilerin faktör yapısı çıkarılmıştır. Geçerli olması için oranın %50’den büyük olması beklenir (Büyüköztürk, 2012). Bu çalışmada tekrarlanan ölçeğin açıkladığı toplam varyans geçerlik oranı %59,358 olmuştur. Böylelikle geçerlik sağlanmıştır, diyebiliriz.

Tablo 2: TCAÖ geçerlik testi sonucu

Faktör	Başlangıç Öz Değerleri			Çıkarım Toplamları		
	Toplam	Varyans(%)	Kümülatif(%)	Toplam	Varyans(%)	Kümülatif(%)
1	8,973	35,890	35,890	8,973	35,890	35,890
2	1,884	7,537	43,427	1,884	7,537	43,427
3	1,557	6,230	49,657	1,557	6,230	49,657
4	1,240	4,960	54,617	1,240	4,960	54,617
5	1,185	4,741	59,358	1,185	4,741	59,358

Araştırmanın veri analizi için öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algısının değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını anlayabilmek için t-testi ve Anova testi uygulanmıştır. Bu testlerin yapılabilmesi için verilerin normallik dağılımına bakılmıştır. Q-Q plot normallik gösterimi grafik 1’de sunulmuştur.

Grafik 1: Normallik dağılımı

Grafikteki düz çizgi, normal dağılım çizgisidir. Genel olarak verilerin bu çizgiye paralel bir dağılım gösterdiklerini görüyoruz. Dolayısıyla verilerin normal dağıldığını söyleyebiliriz.

BULGULAR

Algı Seviyelerine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı toplam puanları 56 ile 125 arasında değişmekte yani; en az 56 puan, en fazla 125 puan alan olmuştur. Standart sapma ise 16,07'dir. TCAÖ 'den en az 25, en fazla 125 puan alınabilir (Altınova ve Duyan, 2013). TCAÖ sonucundan çıkan genel duruma bakıldığında katılımcıların olumlu yöndeki toplumsal cinsiyet algıları görülmektedir. Öğretmenlerin bu ölçekten aldığı puan ortalamasının 101,06±16,07 olduğu saptanmıştır. Katılımcıların toplumsal cinsiyet ile ilgili algılarının yüksek düzeyde ve olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 3: Toplumsal cinsiyet algısı ölçeği betimsel bulguları

	N	Min.	Maks.	\bar{x}	Ss
Toplumsal Cinsiyet Algısı Ortalama Puanı	144	56,00	125,00	101,06	16,07

Cinsiyete İlişkin Bulgular

Tablo 4: Cinsiyet faktörünün sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi

Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss	T	Sd	p
Kadın	71	108,99	10,54	6,709	121,5	0,000
Erkek	73	93,34	16,81			

Uygulanan t-testi sonucuna göre, cinsiyetin sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu saptanmıştır ($t=6,709$; $p<0,05$; $p=0,000$). Öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre TCAÖ'den aldıkları puan ortalamalarına bakıldığında, kadın öğretmenlerin ölçek puan ortalaması 108,99±10,54 olup erkek öğretmenlerden yüksektir. Buna göre kadınların toplumsal cinsiyete ilişkin algılarının, erkeklere oranla anlamlı ölçüde daha olumlu olduğu görülmektedir.

Kardeş Sayısına İlişkin Bulgular

Tablo 5: Kardeş sayısı faktörünün sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi

Kardeş Sayısı	N	\bar{x}	Ss	Varyans	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.F	p
Kardeşi yok	7	102,14	16,45	G. Arası	618,176	5	123,635	0,470 0,798
1 kardeş	45	103,24	14,71	G. İçi	36319,379	138	263,184	
2 kardeş	45	99,82	17,27	Toplam	36937,556	143		
3 kardeş	18	102,28	11,93					
4 kardeş	9	95,56	23,90					
5 + daha fazla	20	99,90	16,31					

Kardeş sayısı değişkeninin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır ($F=0,470$; $p>0,05$; $p=0,798$). Yani kardeş sayısı farklı olan öğretmenler benzer bir algıya sahiptir. Böylece öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algısının oluşumunda kardeş sayısı faktörünün etkilemediği ve dolayısıyla etkisiz bir değişken olduğu tespit edilmiştir.

Kardeş Cinsiyet Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 6: Kardeş cinsiyet dağılımının sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi

Kardeş Cins. Dağılımı	N	\bar{x}	Ss	Varyans	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
1 ve 1'den fazla erkek kardeş	37	104,62	14,64	G. Arası	697,010	3	232,337		
1 ve 1'den fazla kadın kardeş	44	99,11	13,98	G. İçi	36240,545	140	258,861	0,898	0,444
Hem erkek hem de kadın kardeş	56	100,09	18,33	Toplam	36937,556	143			
Kardeşi yok	7	102,14	16,45						

Kardeşlerin cinsiyet dağılımının, sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır ($F=0,898$; $p>0,05$; $p=0,444$). Öğretmenlerin sosyo-demografik özellikleri arasında yer alan kardeş cinsiyet dağılımları ile toplumsal cinsiyet algı oluşumları arasında bir etkileşim olmadığı gözlemlenmiştir.

Anne Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 7: Anne eğitim durumunun sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi

Anne Eğitim Durumu	N	\bar{x}	Ss	Varyans	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
Okur yazar değil	22	104,41	15,82	G. Arası	2418,194	4	604,549		
İlkokul	88	98,17	16,59	G. İçi	34519,361	139	248,341		
Ortaokul	16	103,00	13,18	Toplam	36937,556	143		2,434	0,050
Lise	10	106,80	15,27						
Üniversite	8	112,50	9,47						

Öğretmenlerin anne eğitim durumuna göre TCAÖ' den aldıkları puan ortalamalarına bakıldığında, üniversite düzeyinde eğitim durumuna sahip olan öğretmenlerin ölçek puan ortalamasının diğerlerinden daha yüksek ($112,50\pm 9,47$) olduğu belirlenmiştir. Puan ortalamalarına göre, anne eğitim durumu üniversite olan öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algısının diğer öğretmenlere oranla daha olumlu olduğu söylenebilir. Ancak öğretmenlerin ölçek puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüş, böylece anne eğitim durumunun, araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmadığı saptanmıştır ($F=2,434$; $p>0,05$; $p=0,050$).

Baba Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 8: Baba eğitim durumunun sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi

Baba Eğitim Durumu	N	\bar{x}	Ss	Varyans	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
Okur yazar değil	7	90,71	19,14	G. Arası	1732,519	4	433,130	1,710	0,151
İlkokul	65	99,43	14,87	G. İçi	35205,037	139	253,274		
Ortaokul	25	104,52	15,42	Toplam	36937,556	143			
Lise	27	100,70	17,56						
Üniversite	20	106,10	16,43						

Tablo 8'e göre baba eğitim durumu üniversite düzeyinde olan öğretmenlerin ölçek puan ortalamasının diğerlerinden daha yüksek ($106,10\pm 16,43$) olduğu belirlenmiştir. Buna göre, baba eğitim durumu üniversite olan öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algısının diğer baba eğitim düzeyine sahip öğretmenlere oranla daha olumlu olduğu söylenebilir. Ancak burada da

ölçek puan ortalamaları arasında ki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır. Babanın eğitim durumunun, sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır ($F=1,710$; $p>0,05$; $p=0,151$).

Anne Mesleğine İlişkin Bulgular

Tablo 9: Anne mesleğinin sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi

Annenin Mesleği	N	\bar{x}	Ss	Varyans	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
Kamu/hizmet	17	108,29	12,66	G. Arası	1039,252	2	519,626	2,041	0,134
Tarım	3	97,00	17,52	G. İçi	35898,304	141	254,598		
Ev hanımı	124	100,16	16,31	Toplam	36937,556	143			

Tablo 9'a bakıldığında, anne mesleği kamu/hizmet sektörü olan öğretmenlerin ölçek puan ortalamasının diğerlerinden daha yüksek ($108,29\pm 12,66$) olduğu gözlenmektedir. Fakat istatistike baktığımızda annenin mesleğinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır ($F=2,041$; $p>0,05$; $p=0,134$).

Baba Mesleğine İlişkin Bulgular

Tablo 10: Baba mesleğinin sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi

Babanın Mesleği	N	\bar{x}	Ss	Varyans	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
Kamu/hizmet	100	101,79	16,13	G. Arası	203,096	3	67,699	0,258	0,856
Tarım	18	98,83	16,82	G. İçi	36734,460	140	262,389		
Sanayi	11	98,82	19,11	Toplam	36937,556	143			
Emekli	15	100,47	13,38						

Tablo 10'a göre, baba mesleği kamu/hizmet sektörü olan öğretmenlerin ölçek puan ortalamasının diğerlerinden daha yüksek ($101,79\pm 16,13$) olduğu gözlenmektedir. Fakat istatistiksel değerlere baktığımızda baba mesleğinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkisi saptanmamıştır ($F=0,258$; $p>0,05$; $p=0,856$).

Aylık Gelire İlişkin Bulgular

Tablo 11: Aylık gelirin sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi

Aylık Gelir	N	\bar{x}	Ss	Varyans	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
2000 ve daha az	9	105,33	15,18	G. Arası	2041,159	3	680,386	2,730	0,046
2000-4000	27	99,59	14,11	G. İçi	34896,396	140	249,260		
4000-6000	90	102,90	16,01	Toplam	36937,556	143			
6000 ve üzeri	18	91,89	17,27						

Aylık gelirin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır ($F=2,730$; $p<0,05$; $p=0,046$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Tukey HSD yöntemi kullanılarak çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 12: Aylık gelirin sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisine ilişkin çoklu karşılaştırma (post-hoc) bulguları

(A) Aylık Gelir	(B) Aylık Gelir	Ort. Arası Fark (A-B)	p
2000 ve daha az	2000-4000	5,74	0,781
	4000-6000	2,43	0,971
	6000 ve üzeri	13,44	0,163
2000-4000	2000 ve daha az	-5,74	0,781
	4000-6000	-3,31	0,775
	6000 ve üzeri	7,70	0,380
4000-6000	2000 ve daha az	-2,43	0,971
	2000-4000	3,31	0,775
	6000 ve üzeri	11,01	0,038
6000 ve üzeri	2000 ve daha az	-13,44	0,163
	2000-4000	-7,70	0,380
	4000-6000	-11,01	0,038

Aylık geliri 4000-6000 TL olan öğretmenler ile 6000 TL ve üzeri olan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p < 0,05$; $p = 0,038$). Tablo 12’de bu iki gelir düzeyine sahip grubun puan ortalamalarına bakarsak 4000-6000 TL gelire sahip öğretmenlerin puan ortalaması 102,90; 6000 TL ve üzeri gelir düzeyine sahip öğretmenlerin puan ortalaması ise 91,89’dur. Çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre 4000-6000 TL arası gelire sahip olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete ilişkin algıları 6000 TL ve üzeri gelire sahip olan öğretmenlerden anlamlı ölçüde daha olumludur.

Yetiştirme Yerine İlişkin Bulgular

Tablo 13: Yetiştirme yerinin sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi

Yetiştirme Yeri	N	\bar{x}	Ss	T	Sd	p
Kırsal	41	98,29	18,08	-1,305	142	0,194
Kentsel	103	102,16	15,16			

Tablo 13’e göre kentsel yetiştirme yerlerine sahip öğretmenlerin ölçek puan ortalamasının kırsal yetiştirme yerine sahip öğretmenlerden daha yüksek ($102,16 \pm 15,16$) olduğu belirlenmiştir. Buna göre, kentsel yetiştirme yerine sahip öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algısının kırsal yetiştirme yerine sahip öğretmenlere oranla daha olumlu olduğu söylenebilir. Ancak öğretmenlerin ölçek puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. Böylece öğretmenlerin yetiştirme yerlerinin, toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmadığı saptanmıştır ($t = -1,305$; $p > 0,00$; $p = 0,194$).

Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Bulgular

Tablo 14: Kitap okuma alışkanlığının sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi

Okuma Alışkanlığı	N	\bar{x}	Ss	t	Sd	p
Sıklıkla	82	102,99	16,53	1,670	142	0,097
Bazen / Hiçbir Zaman	62	98,50	15,20			

Öğretmenlerin kitap okuma alışkanlıklarını belirlemek amacıyla oluşturulmuş seçeneklerden hiçbir zaman cevabını 1 kişi vermiştir. Bu durumda ANOVA yapmak yanlış olacağı için bazen ve hiçbir zaman seçenekleri birleştirilmiştir. Tablo 14’de sıklıkla kitap okuma alışkanlığına sahip öğretmenlerin ölçek puan ortalamasının bazen/hiçbir zaman kitap okuma alışkanlığına sahip öğretmenlerin ortalamasına oranla daha yüksek ($102,99 \pm 16,53$) olduğu görülmektedir. Buna göre, sıklıkla kitap okuma alışkanlığına sahip öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algısının bazen/hiçbir zaman kitap okuma alışkanlığına sahip öğretmenlere oranla daha olumlu olduğu söylenebilir. Ancak ölçek puan ortalamaları arasındaki farkın

istatistiksel olarak anlamlı olmadığı da görülmektedir. Dolayısıyla kitap okuma alışkanlığının sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır ($t=1,670$; $p>0,05$; $p=0,097$).

Ebeveyn Yapısına İlişkin Bulgular

Tablo 15: Ebeveyn yapısının sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi

Ebeveyn Yapısı	N	\bar{x}	Ss	T	Sd	p
Modern	35	109,69	12,89	3,821	142	0,000
Geleneksel	109	98,28	16,06			

Tablo 15'e göre ebeveyn yapısı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir ($t=3,821$; $p<0,05$; $p=0,000$). Ölçek puanlarına bakıldığında; modern ailelerde yetişen öğretmenlerin puan ortalamalarının, geleneksel ailelerde yetişen öğretmenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir ($109,69\pm 12,86$). Dolayısıyla modern ebeveyn yapısına sahip sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete ilişkin algıları, geleneksel ailelerde yetişen sosyal bilgiler öğretmenlerinden anlamlı ölçüde daha olumlu olmaktadır.

Yetiştigi Aile Büyüklüğüne İlişkin Bulgular

Tablo 16: Yetişilen ailenin büyüklüğü faktörünün sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi

Aile Büyüklüğü	N	\bar{x}	Ss	t	Sd	p
Çekirdek	117	100,93	16,46	-0,192	142	0,848
Geniş veya Parçalanmış	27	101,59	14,57			

Parçalanmış aile büyüklüğüne sahip sosyal bilgiler öğretmenleri yalnız 3 kişi olduğundan, daha doğru sonuç almak adına geniş aile büyüklüğüne sahip öğretmenler ile birleştirilmiştir. Netice itibariyle aile büyüklüğünün, sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı etkisi bulunmadığı saptanmıştır ($t=-0,192$; $p>0,05$; $p=0,848$).

Yetiştigi Aile Yönetim Biçimine İlişkin Bulgular

Tablo 17: Aile yönetim biçiminin sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi

Yönetim Biçimi	N	\bar{x}	Ss	Varyans	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
Ataerkil	88	98,38	16,66	G. Arası	1676,751	2	838,375	3,352	0,038
Anaerkil	9	107,44	10,08	G. İçi	35260,805	141	250,077		
Eşitlikçi	47	104,85	14,97	Toplam	36937,556	143			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sahip olduğu aile yönetim biçimi, toplumsal cinsiyet algıları üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir ($F=3,352$; $p<0,05$; $p=0,038$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Tukey HSD yöntemi kullanılarak çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 18: Ailenin yönetim biçiminin sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisine ilişkin çoklu karşılaştırma (post-hoc) bulguları

(A) Yetiştigi Ailenin Yönetim Biçimi	(B) Yetiştigi Ailenin Yönetim Biçimi	Ort. Arası Fark (A-B)	p
Ataerkil	Anaerkil	-9,07	0,103
	Eşitlikçi	-6,48	0,025
Anaerkil	Ataerkil	9,07	0,103

	Eşitlikçi	2,59	0,653
Eşitlikçi	Ataerkil	6,48	0,025
	Anaerkil	-2,59	0,653

Tablo 18'e göre; ataerkil ve eşitlikçi aile yönetim biçimine sahip sosyal bilgiler öğretmenleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p= 0,025$). Bu iki grup için tablo 18'deki ortalamalara bakılırsa; eşitlikçi aile yönetim biçimine sahip öğretmenlerin puan ortalamalarının, ataerkil aile yönetim biçimine sahip öğretmenlerin puan ortalamalarına oranla daha yüksek olduğu görülmektedir ($104,85\pm 14,97$). Yani eşitlikçi ailelerde yetişen öğretmenlerin toplumsal cinsiyete ilişkin algıları ataerkil ailelerde yetişenlerden anlamlı ölçüde daha olumludur.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algılarını inceleyen araştırmada, çalışma grubundaki tüm öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algı ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarına göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin olumlu algıya sahip oldukları görülmüştür. Ölçek puan ortalamaları dikkate alındığında kadın öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algı puanları, erkek öğretmenlerden daha yüksek çıkmıştır. Dolayısıyla kadın sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algılarının, erkek sosyal bilgiler öğretmenlere oranla daha olumlu olduğu görülmektedir. Buna göre kadın öğretmenlerin cinsiyete yönelik düşüncelerinin daha eşitlikçi olduğu söylenebilir. Bu bulgulardan yola çıkarak kadın sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumdaki cinsiyet eşitsizliği kalıp yargılarını azaltmaya yönelik daha olumlu bir tutum sergilediği söylenebilir. Yapılan çalışmaya benzer bulgulara ulaşan çalışmaları literatürde görmek mümkündür (Akkoç, 2018; Alptekin, 2014; Çelik Bekleviç, 2013; Çelik Demirtaş, 2019; Dokudan Dinç, 2018; Esen, Siyez, Soylu ve Demirgürz, 2017; Onurluer, 2019; Öngen ve Aytaç, 2013; Seçgin, 2012; Seçgin ve Kurnaz, 2015; Yağan Güder, 2014).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kardeş sayısı ile mevcut toplumsal cinsiyet algıları arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Kardeşi olan öğretmenler ile kardeş sahibi olmayan öğretmenler arasında veya 2 kardeşe sahip öğretmenle, 4 kardeşe sahip sosyal bilgiler öğretmenin toplumsal cinsiyet algılarında anlamlı bir fark görülmemiş olup; farklı kardeş sayısına sahip öğretmenlerin benzer algıya sahip olabilecekleri saptanmıştır. Kardeş sayısına ilişkin literatür incelemesi sonucunda, sınıf öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algılarını inceleyen Onurluer (2019), Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği (TCAÖ) puan ortalamaları ile sahip olunan kız kardeş sayıları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını ancak erkek kardeş sayısına göre toplumsal cinsiyet algısının farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. En olumlu toplumsal cinsiyet algılarına sahip öğrencilerin erkek kardeş sahibi olmadıklarını saptamıştır. Dolayısıyla çalışmada, hiç erkek kardeşe sahip olmayan öğretmen adaylarının diğerlerine oranla daha olumlu toplumsal cinsiyet algısına sahip olduğunu ifade etmiştir. Yapılan araştırmada, sahip olunan kardeş cinsiyet dağılımının, öğretmenlerin algılarına herhangi bir etkisi bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dokudan Dinç (2018) ise çalışmada kardeş sayısından ayrı bir değişken ele alarak çocuk sayısına göre bir inceleme gerçekleştirmiştir ve sonuçta; çocuk sayısı ile toplumsal cinsiyet algı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptadığını ve çocuğu olmayan ile bir çocuğu olan olguların toplumsal cinsiyet algı puanlarının, üç ve üzeri sayıda çocuğu olan olgulardan anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirtmiştir.

Üniversite düzeyinde eğitim durumuna sahip anne-babaların diğer eğitim düzeyine sahip ebeveynlere oranla daha olumlu olduğu görülmüş ancak ölçek puan ortalamaları arasında ki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır. Dolayısıyla sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algıları bu değişkenden bağımsız bulunmuştur. Literatürde anne-baba eğitim düzeyi değişkeninin toplumsal cinsiyet algısına etkisi incelendiğinde, benzer bulgulara ulaşan Onurluer (2019) de araştırmasında TCAÖ puan ortalamaları ile anne-baba eğitim düzeyi

arasında anlamlı bir fark bulunmadığını saptamıştır. İncelenen diğer çalışmalarda da bu iki araştırmaya benzer yorumlar saptanmasının yanında, ayrı olarak anlamlı bir fark da tespit edilmiştir. Anne ve baba eğitimi üniversite düzeyinde olan kişilerin ölçek puan ortalamaları diğer eğitim düzeyinde olanlara göre daha yüksek olup; anne-baba eğitim düzeyleri arttıkça çocukların daha eşitlikçi cinsiyet yaklaşımlarına sahip oldukları tespit edilmiştir (Akkoc, 2018; Çelik Demirtaş, 2019; Dokudan Dinç, 2018).

Kamu/hizmet sektöründe bulunan ebeveynlere sahip öğretmenlerin, diğerlerine oranla daha olumlu olduğu fakat ölçek puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,00$). Dokudan Dinç (2018) araştırmasında meslekten ziyade anne-babanın çalışma durumunu ele almıştır ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediğini saptamıştır. Anne-babası çalışan katılımcı ile anne-babası çalışmayan katılımcının algıları arasında bir fark bulunmamaktadır. Dolayısıyla anne-baba çalışma durumuna göre ayrı ayrı gruplandırılmış iki farklı katılımcı, benzer toplumsal cinsiyet algısına sahip olabilmektedir. Onurluer (2019) de Dokudan Dinç'in çalışmasında olduğu gibi benzer bulgulara ulaşmış ve TCAÖ puan ortalamaları ile anne-baba çalışma durumu arasında anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmiştir. Bunun yanında sıra ortalamalarını inceleyen Onurluer, anne ve babası çalışan öğretmen adaylarının, çalışmayanlara oranla daha olumlu toplumsal cinsiyet algısına sahip olduklarını söylemiştir. Bu bulgular, yapılan çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Yağan Güder (2014) okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarını incelediği çalışmada, anne çalışma durumunun genel olarak kadın ve erkeğe ilişkin kalıp yargıları etkilemediğini, yalnızca ev içi sorumluluklar konusunda kalıp yargısal olmayan algılamaya neden olduğunu belirtmiştir. Çelik Demirtaş (2019), yapılan çalışmadan farklı sonuçlara ulaşmıştır. B iki değişken arasında, kız çocuklarında, anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiş ve anne-babaları çalışan öğrencilerin daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini benimsediklerini söylemiştir. Benzer şekilde, Yogev (2007) araştırmasında, kalifiye bir işte çalışan babaya sahip ergenlerin; hizmet sektöründe çalışan babaya sahip olan ergenlerden daha eşitlikçi bir yaklaşıma sahip olduklarını saptamıştır. Öngen ve Aytaç (2013) ise anne iş durumunun, toplumsal cinsiyet rol tutumları üzerindeki etkisini incelemiş ve sonuç olarak; annenin çalışıyor ya da çalışmıyor olmasının, öğrencinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumunu etkilediğine ulaşmıştır ve annesi çalışan öğrencilerin cinsiyete yönelik daha pozitif tutum sergilediği söylemiştir.

Aylık gelirin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunduğu görülmüştür. Aylık gelir düzeyleri arasında yapılan çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre 4000-6000 TL arası gelire sahip olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete ilişkin algıları 6000 TL ve üzeri gelire sahip olan öğretmenlerden anlamlı ölçüde daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dokudan Dinç (2018) de kişinin gelir düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu saptamış ve dolayısıyla bu çalışmayla benzer sonuçlara ulaşmıştır. İkili karşılaştırmalar sonucunda da geliri 1300 TL üzerinde olanların puanlarının, asgari ücret ve altında olanlardan daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Onurluer (2019) ise çalışmasında farklı bulgular saptayarak TCAÖ puan ortalamaları ile aile gelir düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmadığını söylemiştir.

Kentsel yetişme yerine sahip öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algısının, kırsal yetişme yerine sahip öğretmenlere oranla daha olumlu olduğu görülmüş fakat ölçek puan ortalamaları arasındaki istatistiksel fark anlamlı bulunmamıştır. Benzer bulguya ulaşan Onurluer (2019) TCAÖ puan ortalamaları ile öğretmen adaylarının yaşamlarının uzun süresini geçirdikleri yerleşim birimi arasında anlamlı bir fark bulunmadığını saptamıştır. Yapılan çalışmaya benzer şekilde sonuçların sıra ortalamalarını incelendiğinde; şehirde yaşayan öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının diğer yerleşim birimlerinde yaşayan öğretmen adaylarına oranla daha olumlu olduğu yorumunda bulunmuştur. Öngen ve Aytaç (2013), şehirde doğmuş

katılımcılarının, kırsal bölgede doğmuş olanlara oranla daha eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsedikleri tespitinde bulunmuştur.

Kitap okuma alışkanlığının, toplumsal cinsiyet algısında etki sahibi olup olmadığı incelendiğinde; sıklıkla kitap okuma alışkanlığına sahip öğretmenlerin, bazen/hiçbir zaman kitap okuma alışkanlığına sahip öğretmen algılarına oranla daha olumlu olduğu ve dolayısıyla daha eşitlikçi oldukları yorumu getirilebilir. Fakat bu iki ölçeğin puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır. Dolayısıyla sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algılarının, kitap okuma alışkanlığı faktöründen bağımsız olduğu görülmüştür. Literatürde kitap okuma alışkanlığı değişkeninin toplumsal cinsiyet algısına etkisinin irdelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Ebeveyn yapısı değişkeninin, sosyal bilgiler öğretmenleri toplumsal cinsiyet algılarında anlamlı bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Geleneksel ve modern aile yapısına sahip öğretmen algılarının incelendiği bu çalışmada 35 katılımcı modern ebeveyn yapısına, 109 katılımcı öğretmen de geleneksel ebeveyn yapısına sahiptir. Ve sonuçta modern ebeveyn yapısına sahip olan öğretmenlerin, geleneksel ebeveyn yapısına sahip olan öğretmenlere oranla daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla modern ailelerde yetişmiş olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, diğerlerine göre daha eşitlikçi olduğu yorumu yapılabilmektedir. İlgili literatür incelemesinde bu konuyla doğrudan alakalı olmamakla birlikte, benzer bulguya rastlanmıştır. Yağan Güder (2014) okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarını incelediği çalışmasında hem annesi hem de babası ev işlerinde sorumluluk alan çocukların; babası sorumluluk almayan çocuklara göre ev içi sorumluluklar konusunda daha az kalıp yargısal oldukları sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla hem anne hem de babanın sorumluluk aldığı ailelerde eşitlikçi bir görev anlayışın benimsendiği düşünülmüştür. Bu aileler için modern yapıya sahip; sadece annenin görev aldığı, babanın ev içi sorumluluklara dahil olmadığı ailelerde ise geleneksel aile yapısı izleri olduğu yorumu yapılabilir. Bu şekliyle Yağan Güder'in bu çalışmayla benzer bir sonuca ulaştığı görülmüştür.

Aile büyüklüğünün, sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla ilgili literatür incelendiğinde, bu çalışmaya benzer ve farklı sonuçlar olduğu görülmüştür. Akkoç (2018), yapılan çalışmaya benzer sonuca ulaşarak, aile tipinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkiye sahip olmadığını belirtmiş ve çekirdek aileye mensup öğrenci algılarının; geniş aileye sahip öğrenci algılarından daha olumlu olduğu yorumunda bulunmuştur. Dokudan Dinç (2018), toplumsal cinsiyet algısını benzer şekilde, anne-baba hayatta ve birlikte, hayatta ve boşanmış, hayatta değil seçenekleri ile sınımlamıştır. Sonucunda anne-babanın birlikte olma durumlarına göre katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmadığını söylemiştir. Son olarak Onurluer (2019) sınıf öğretmenleri üzerine çalıştığı araştırmasında, bu çalışmaya uyuşmayan bulgulara ulaşmıştır. TCAÖ puan ortalamaları ile aile tipi arasında anlamlı fark olduğunu saptamıştır. Bu farkı, çekirdek aileye sahip öğretmen adaylarının, geniş aileye sahip olanlara oranla daha olumlu toplumsal cinsiyet algılarına sahip oldukları yönünde yorumlamıştır.

Çalışmada son olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin aile yönetim biçimlerinin, toplumsal cinsiyet algılarına etkisi sınımlanmıştır. Sonuçta sosyal bilgiler öğretmenlerinin sahip olduğu aile yönetim biçimi ile toplumsal cinsiyet algıları arasında anlamlı bir fark görülmüştür. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan ikili karşılaştırmada eşitlikçi ailelerde yetişen öğretmenlerin toplumsal cinsiyete ilişkin algıları, ataerkil ailelerde yetişenlerden anlamlı ölçüde daha olumlu bulunmuştur. Konuyla ilgili literatür taramasında, aile yönetim biçimi değişkeninin toplumsal cinsiyet algısına etkisi bulgusuna ulaşılamamıştır. Ancak bu çalışma sonucuna benzer bir yorum olarak Yağan Güder (2014) araştırmasında baba denetiminin olmadığı çocukların oyuncak tercihlerinde daha az kalıp yargısal tercihlerde

buldukları sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla baba denetiminin bulunmadığı öğrenciler daha az cinsiyetçi tutuma sahip denilebilir.

Rol model olma ve öğretici kimlikleri ile her alanda büyük etki sahibi olan öğretmenlerin tutumları, kişinin toplumsal cinsiyet algısının olumlu düzeyde seyredilmesi için de çokça önemli olmaktadır. Bu noktada öğrencilere aktaracakları her türlü bilgi, tutum ve davranışa öncelikle öğretmenlerin kendilerinin sahip olması gerekmektedir. Her branştan öğretmen algılarının önemli olmasıyla birlikte en çok rol; adalet, eşitlik, empati, saygı, sevgi vb. değer ve kazanımları temel edinen sosyal bilgiler dersi ve öğretmenlerine düşmektedir. Dolayısıyla bu çerçevede gerçekleştirilen araştırmada; sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algıları genel manada olumlu düzeyde olmakla birlikte, kadın öğretmenlerin algıları, erkek öğretmenlere oranla; 4000-6000 aylık gelire sahip öğretmenlerin, 6000 TL ve üzeri gelire sahip öğretmenlere oranla; modern aile yapısına sahip öğretmenlerin, geleneksel aile yapısına sahip olan öğretmenlere oranla; yetiştiği aile yönetim biçiminde eşitlikçi anlayışı benimsemiş öğretmenlerin; ataerkil aile yönetim biçiminde yetişmiş öğretmenlere oranla daha olumlu olduğu sonuçları saptanmıştır. Toplumsal cinsiyet algısını etkileyen unsurlar tablosunun oluşmasında araştırma sonucundan ulaşılan sosyo-demografik etkenlerin yanında birde dış faktörler olarak sayabileceğimiz, herkesin benliğine ve kişiliğine işleyen unsurların olduğu unutulmamalıdır. Eğitim kurumunun yanında medya ve siyaset kurumları bu unsurlara örnek olarak verilebilir (Alptekin, 2014).

KAYNAKÇA

- Akkoç, E. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*. Sanko Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep.
- Alptekin, D. (2014). Çelişik Duygularda Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı Sorgusu: Üniversite Gençliğinin Cinsiyet Algısına Dair Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 203-211.
- Altınova, H. H. ve Duyan, V. (2013). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22.
- Başaran, M. (2019). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal Cinsiyet: Bize Yüklenen Roller*. (Çev. K. Ay). KADAV Yayınları.
- Butler, B. (2014). *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. (Çev. B. Ertür). (4. Baskı). İstanbul: Metis.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum*. (16. Baskı). Ankara: Pegem akademi.
- Çelik Bekleviç, A. (2013). *Bir Üniversite Hastanesi Araştırma Görevlilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Algısının Değerlendirilmesi*. Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Zonguldak.
- Çelik Demirtaş, S. (2019). *Ergenlerde Toplumsal Cinsiyet Algısı*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Çengelci, T. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Yararlanılan Toplumsal ve Kültürel Kaynakların Belirlenmesi. [Electronic Version]. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(43), 219-236.
- Delaney, C. (2014). *Tohum ve Toprak* (Çev. S. Somuncuoğlu, A. Bora). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Demirel, E. (2010). *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Cinsiyet Ayrımcılığı*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İzmir.
- Direk, Z. (2012). Queer Kuram ve Cinsiyet Farklılığı. Çakırlar, C. Ve Delice, S. (Ed.), *Cinsellik Muamması: Türkiye’de Queer Kültür ve Muhalefet* (2. Bölüm). İstanbul: Metis.
- Dokudan Dinç, E., Y. (2018). *İstanbul’da Bir İlçede Toplumsal Cinsiyet Algısının Araştırılması*. İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, (Doktora Tezi), İstanbul.
- Ertan, C. (2016). Cinsellik ve Cinsel İfade. Adak, N. (Ed.), *Sosyal Problemler Sosyolojisi: Dünyadan ve Türkiye’den Örnekler*. Ankara: Siyasal.
- Esen, E. Soylu, Y., Siyez, D. M., ve Demirgürz, G. (2017). Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının toplumsal cinsiyet rolü ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 46-63.

- Kancı, T. (2015). Türkiye’de Eğitim, Milliyetçilik ve Toplumsal Cinsiyetin Kesişim Noktaları. Coşar, S. ve Özman, A. (Ed.), *Milliyetçilik ve Toplumsal Cinsiyet: Edebiyat, Medya, Siyaset* (ss. 77-109). İstanbul: İletişim.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Onurluer, E. (2019). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algılarının İncelenmesi*. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir.
- Öngen, B. ve Aytaç, S. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Değerleri İlişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, (48). 1-18.
- Özdemir Yılmaz, E. (2019). *Sosyal Bilgiler Dersi ile Bütünleştirilmiş Toplumsal Cinsiyet Temelli Etkinliklerin Toplumsal Cinsiyete Dayalı Meslek Seçimine Yönelik Tutumlara Etkisi*. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya.
- Seçgin, F. (2012). *Sosyal Bilgiler Dersinde Toplumsal Cinsiyet Etkinliklerinin Öğrencilerin Algı ve Tutumlarına Etkisi*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Doktora Tezi). Ankara.
- Seçgin, F. ve Kurnaz, Ş. (2015). Sosyal Bilgiler Dersinde Toplumsal Cinsiyet Etkinliklerinin Öğrencilerin Algı ve Tutumlarına Etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (5), 24-38.
- Seçgin, F. ve Tural, A. (2011). Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 6(4), 2446-2458.
- Şahin, Ö. (2019). *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyete Bağlı Eşitsizliği Önlemeye Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar*. Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Yalova.
- Türk Dil Kurumu (1998), *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Timurturk, M. (2016). Cinsiyet Eşitsizliği Sorunu. Adak, N. (Ed.), *Sosyal Problemler Sosyolojisi: Dünyadan ve Türkiye’den Örnekler*. Ankara: Siyasal.
- Uygun, K. (2018). Sosyal Bilgiler Programı ve Yapılandırmacılık. Çalışkan, H; Kılcan, B. (Ed.) *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s.53-86) İstanbul: Lisans Yayıncılık
- Uygun, K. (2019). Sosyal bilgiler ve psikoloji-sosyal psikoloji. Demircioğlu, İ. H., Kaymakçı, S., Demircioğlu, E. (Ed.) *Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları El Kitabı* (613-634). Ankara: Pegem Akademi.
- Ünal, A. Z. (2016). *Toplumda Tabakalaşma ve Hareketlilik [Olgular, Kavramlar, Kuramlar]* (3. Baskı). Ankara: Birleşik.
- Vatandaş, D. (2011). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 35, 29-56.
- Yağan Güder, S. (2014). *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarının İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Doktora Tezi), Ankara.
- Yogev, P. (2006). *Ergenlerde Toplumsal Cinsiyetin Kazanılması Aile, Okul ve Arkadaş Etkisi*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara.